

DOI: 10.46340/eppd.2020.7.4.21

**Yuliia Kokarcha**

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0874-3688>

*National Pedagogical Dragomanov University,  
Vinnytsia Institute of Trade and Economics of Kyiv National University  
of Trade and Economics, Ukraine*

## **TWITTER REVOLUTIONS AS A FORM OF POLITICAL PROTEST IN THE CONTEXT OF THE DEVELOPMENT OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES**

**Юлія Кокарча**

*Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова,  
Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного  
торговельно-економічного університету, Україна*

## **ТВІТЕРНІ РЕВОЛЮЦІЇ ЯК ФОРМА ПОЛІТИЧНОГО ПРОТЕСТУ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.**

The article attempts to investigate the phenomenon of Twitter revolutions (a generalized term for revolutions related to the use of the Internet and social networks) as a form of political protest and political activity in the context of the development of information and communication technologies. It is determined that the revolutions on Twitter attract the attention of modern scientists and have a certain resonance in defining their characteristics and role. The functions of social networks as a "tool" and "participant" of revolutions on Twitter (informative, mobilizing, consolidating (fragmented), organizational, coordinating, etc.) are considered. The influence of social networks on the political consciousness, culture and behavior of citizens has been studied.

**Keywords:** Twitter revolutions, Twitter, Facebook, social network, political activity, political protest, political culture, information and communication technologies.

Серед питань, які привертають увагу науковців є проблема політичної активності та участі в умовах інформаційного суспільства, розвитку інформаційно-комунікативних технологій. Науковий обіг збагачується поняттями, які описують нові феномени. До таких належать “революції в Інтернеті”, “Twitter-революції”, “Facebook-революції”, “революції в мережі” тощо. Варто відзначити, що фахівці надають різну оцінку цьому феномену, що безумовно актуалізує потребу комплексного його вивчення.

Метою статті є дослідження особливостей Твітерних революцій (узагальнений термін для позначення революцій, що пов’язані із використанням Інтернету чи соціальної мережі) та їх впливу на сучасне політичне життя. Зокрема проводиться їх аналіз як форми політичного протесту та політичної активності в умовах розвитку інформаційно-комунікативних технологій.

Відзначимо, що у науковому дискурсі є низка досліджень, у яких розглядається проблема революцій, що організовуються в соціальних мережах. Цей феномен вивчається переважно з таких позицій як політична технологія; як форма політичної активності; як “одна із загроз безпеки (інформаційної безпеки, політичної безпеки)”<sup>1</sup>.

<sup>1</sup> Ратке, А.Е, Чернов, Г.Ю. (2015). Технологии “сетевых” революций (Твиттер-, Фейсбук-революции): контент-анализ использования ключевых понятий. *Государственное и муниципальное управление в XXI веке: материалы Международной научно-практической конференции*. Челябинск, 169.

Загальновідомо, що Інтернет є ресурсом, платформою чи середовищем, яке надає можливість отримувати, створювати та передавати інформацію. Щодо соціальних мереж, то науковці серед їх особливостей відмічають трансформацію веб-аудиторії із пасивного спостерігача у “нюсмейкера” (разом із професійними журналістами користувачі мережі беруть участь не лише у передачі інформації, а й у створенні новин)<sup>1</sup>. Зважаючи на це, у сучасному дискурсі стали використовувати поняття “громадянська журналістика”, яким позначається можливість розказати про подію чи висловити свою думку, позицію, яка потім розповсюджується у різних засобах масової комунікації. До такої журналістики зараховують публікації на персональних сторінках блогерів, активістів, авторитетних осіб чи пересічних людей, думки яких отримують широке публічне висвітлення та обговорення. Схема “дії” громадянської журналістики досить проста: пост в особистому блозі (чи на персональній сторінці) – Інтернет-ЗМІ (публікація чи посилання на цей пост у цих засобах масової інформації) – широка аудиторія.

Громадянська журналістика, як засвідчують події останніх років, відіграє досить велику роль у Твітерній революції (Twitter-революції, Facebook-революції, мережній революції та інших поняттях, якими позначають протести, пов’язані із використанням Інтернету чи соціальної мережі). Термін “Твітерна революція” у науковому колі позначається як “революція, що організована через соціальні мережні сервіси, шляхом створення в них антиурядових груп, які закликають до протестів”<sup>2</sup>. Особливістю таких революцій є використання соціальних мереж. Дійсно, масштабні соціальні протести, які відбулися в різних країнах за останні роки (Єгипет, Туніс, Сирія, Лівія, Україна, Іспанія, Греція та інші) мають різні причини, проте їх об’єднує використання Інтернету, соціальних мереж для мобілізації та консолідації протестувальників. Останні у науковому середовищі отримали визначення “каталізатора революційних настроїв”, “каталізатора антиурядових настроїв” через низку таких характеристик як “швидкість розповсюдження революційних закликів та великий масштаб охоплення аудиторії; анонімність джерела інформації або ініціатора атаки; легкість розміщення інформації; певна безконтрольність якості інформації; мінімальні витрати організаторів”<sup>3</sup>.

Першою Твітерною революцією науковці називають соціальний протест 2001 року, який відбувся у Філіппінах як реакція на “блокування парламентом процедури імпічменту Президента Дж. Естради. Тоді було розіслано понад 7 млн. електронних листів громадянами один одному “із закликами вийти на вулиці для участі в акціях протесту (вийшло до 1 млн. осіб)”. Пізніше такі революції відбулися в Іспанії (2004), Молдові (2009), Ірані (2009, 2010), Таїланді (2010), Тунісі (2010-2011), Єгипті та Лівії (2011). Революцію Гідності в Україні науковці також розглядають як такий тип революцій<sup>4</sup>.

На думку науковців, авторство терміну “Twitter-революція” належить американському досліднику та публіцисту Є. Морозову. В особистому блозі журналу “Foreign Policy” автор опублікував статтю “Moldova’s Twitter Revolution”, де ним описувалися акції масового протесту 2009 року у Молдові з приводу незадоволення результатами парламентських виборів. У цій статті висловлювалася думка про використання технологічного інструменту – сервісу мікроблогів для мобілізації активістів, а також про те, що наступні революції можуть мати назви відповідно до того, який інтернет-сервіс буде задіяний у них<sup>5</sup>. Також поняття “Twitter-революція” було використано в експертному середовищі для аналізу подій “Арабської весни”<sup>6</sup>.

Одним із висновків науковців є те, що Твітерні революції (Twitter-революції, Facebook-революції, мережні революції) відбуваються через використання соціальних мереж, коли останні

<sup>1</sup> Цит. за: Априянц, К.В. (2014). “Твиттер-революции”: микроблоги как инструмент выражения протестных настроений гражданского общества. *Вестник Воронежского государственного университета. Серия: Филология. Журналистика*, 1, 118.

<sup>2</sup> Бліхар, В. (2015). Твітерна революція. *Новітня політична лексика (неологізми, okazіonalіzmi та інші новотвори)*. Львів: Новий світ, 382.

<sup>3</sup> Бліхар, В. (2015). Твітерна революція. *Новітня політична лексика (неологізми, okazіonalіzmi та інші новотвори)*. Львів: Новий світ, 382.

<sup>4</sup> Бліхар, В. (2015). Твітерна революція. *Новітня політична лексика (неологізми, okazіonalіzmi та інші новотвори)*. Львів: Новий світ, 382.

<sup>5</sup> Лозовану, Г. (2017). “Твиттер-революция” в Молдове: оценка восемь лет спустя. *Digital Report*. <<https://digital.report/twitter-revolutsiya-v-moldove-otsenka-vosem-let-spustya/>>.

<sup>6</sup> Априянц, К.В. (2014). “Твиттер-революции”: микроблоги как инструмент выражения протестных настроений гражданского общества. *Вестник Воронежского государственного университета. Серия: Филология. Журналистика*, 1, 118.

породжують чи трансформуються із віртуальної спільноти в реальну, із “смартмоба” (“розумний натовп”) у неklasичний “гібридний натовп”, що здатний змінити владу<sup>1</sup>.

Досліджуючи проблему мікроблогів як інструменту виразу протесту, К. Априянц досить ретельно описує феномен Twitter-революції. Зокрема, автор зазначає, що у цій мережі відбувався оперативний обмін невеликими за обсягом повідомленнями. Інформація у “Твіттері” відрізнялася від новин традиційних ЗМІ, які формували їх зміст відповідно до редакційної політики. До того ж традиційні ЗМІ працюють без можливості зворотнього зв'язку. Саме через соціальні мережі швидко розповсюджувалися заклики виходити на вулиці з метою протесту. Крім того, технічні можливості Інтернету дозволяють транслювати он-лайн події та координувати дії учасників протесту. Через соціальні мережі передавалася інформація про напрями руху чи потреби протестувальників<sup>2</sup>.

Принцип переважно коротких повідомлень й обмін інформацією та думками діє також у Facebook та інших соціальних мережах. Споживачі мережі самостійно відбирають факти з різних джерел, відповідно до рівня політичних знань та політичної культури й мають можливість їх транслювати і поширювати для своєї, а також більш широкої аудиторії.

У який спосіб віртуальна спільнота перетворюється на реального учасника протестів та революцій? Досліджуючи матеріали та аналіз науковців, можна визначити певні етапи “трансформації настроїв у дії”: посилення активності та інтенсивності розповсюдження протестних настроїв та соціального незадоволення у різних постах та сторінках користувачів мережі (1) – поява чисельних протестних груп та об'єднань у мережі (2) – визначення часу та місця реальної зустрічі (3). На наш погляд, важливим є перший етап, коли треба викликати певну протестну “емоцію” та знайти якомога більше однодумців. Важливо, що такі повідомлення мають досить інтенсивно оновлюватися у стрічці мережі. На цю особливість звертає увагу К. Априянц й наводить низку прикладів. Зокрема, “у Лондоні у 2011 році, коли відбувалися погроми, Твіттер містив чисельні повідомлення за хештегом #Londonriots (з англ. riot – повстання, заколот) про приєднання до акції чи з інформацією про мету та плани нападів. Ці повідомлення оновлювалися сотнями за декілька секунд та супроводжувалися світлинами палаючих авто, поранених поліцейських та людей, що біжать... В Іспанії влітку 2011 року під час акції протесту “15-M Movement” інтенсивність повідомлень “з обуреннями” у “Твіттері” у найактивніші дні перевищувала 10 тисяч повідомлень за годину, більшість яких надходила від мешканців Мадриду, Барселони та Валенсії<sup>3</sup>.

Варто відзначити, що протестні акції, що починалися із соціальних мереж, останні використовували, передусім, як інструмент для мобілізації учасників та координації їх дій. Рухи, які виникали на базі цього, мали стихійний характер, не мали явного лідера й об'єднувалися навколо певних груп активістів. За допомогою соціальних мереж учасники протестних рухів привертати увагу ЗМІ.

К. Априянц проводить цікаві паралелі між способами формування громадянської журналістики та загальними рисами стратегії протестувальників в різних країнах, де відбувалися Твіттерні революції. Громадянська журналістика та стратегія мають схожі основні складові: “обговорення, залучення та організація”. Учасники цих революцій, на думку автора, використовували усі три варіанти: обмін думками з приводу актуальних та гострих соціальних проблем; запрошення до дискусії інших користувачів соціальної мережі, розширюючи коло однодумців; координація дій та організація протестів. У соціальних мережах, які на відміну від засобів масової інформації, не контролювалися владою, публікувалася інформація про рух, потреби й реальні події “на місцях”<sup>4</sup>.

<sup>1</sup> Ратке, А.Е., Чернов, Г.Ю. (2015). Технологии “сетевых” революций (Твиттер-, Фейсбук-революции): контент-анализ использования ключевых понятий. *Государственное и муниципальное управление в XXI веке: материалы Международной научно-практической конференции*. Челябинск, 169.

<sup>2</sup> Априянц, К.В. (2014). “Твиттер-революции”: микроблоги как инструмент выражения протестных настроений гражданского общества. *Вестник Воронежского государственного университета. Серия: Филология. Журналистика*, 1, 118.

<sup>3</sup> Априянц, К.В. (2014). “Твиттер-революции”: микроблоги как инструмент выражения протестных настроений гражданского общества. *Вестник Воронежского государственного университета. Серия: Филология. Журналистика*, 1, 119.

<sup>4</sup> Априянц, К.В. (2014). “Твиттер-революции”: микроблоги как инструмент выражения протестных настроений гражданского общества. *Вестник Воронежского государственного университета. Серия: Филология. Журналистика*, 1, 118.

Досліджуючи матеріали про Твітерні революції, крім вище окреслених ознак, можна звернути увагу й на інші аспекти цього феномену:

- причинами Твітерних революцій були переважно економічні чи соціальні, які здебільшого трансформувалися у політичні вимоги та гасла й призводили до зміни влади;
- учасники таких революцій діяли усвідомлено й розуміли мету протестних акцій;
- відбувалася трансформація віртуальних протестів у реальні;
- налагоджувалася співпраця протестувальників з Інтернет-виданнями, використовувалася репортажна форма новин, “онлайн-трансляції, де у режимі реального часу розміщувалися записи очевидців й учасників подій, які публікувалися у соціальних мережах”<sup>1</sup>. Ця взаємодія дозволяла висвітлювати і спостерігати за подіями, бачити незалежні коментарі, які виражали позиції як прихильників, так і противників акцій протесту. Така різноманітність висвітлення, можливість донести до громадськості особисте ставлення чи позицію сприяє розвитку демократичної свідомості, формує громадянську позицію та стимулює громадянську та політичну активність;
- активізація політичної участі громадян. Як слушно зазначає Н. Хома “Соціальні мережі виводять на вулиці чимало тих, хто ніколи до цього не протестував.... Соціальні медіа залучили значно ширше коло акторів, ніж власне учасники акцій та уряд”<sup>2</sup>. Водночас, не можна абсолютизувати роль соціальних мереж у цьому питанні. Соціальні мережі виконують передусім, інструментальну чи координуючу роль у масових протестах;
- основні “засоби” Твітерних революцій: “Мобільні технології, соціальні медіа та молодий вік протестувальників... Вирішальну роль в акціях протесту відіграє урбанізоване та технологічно грамотне покоління, а соціальні мережі стають трибуною для незалежного громадянського дискурсу”<sup>3</sup>.
- відсутність певного лідера у Твітерних революціях. Інтернет-сервіси (соціальні мережі) здатні виконувати роль каталізатора, організатора, координатора спротиву без участі політичних партій чи їх лідерів;

Досліджуючи феномен Твітерних революцій, варто приділити увагу й феномену соціальної мережі та її особливостям. Сучасними науковцями визначається, що термін “соціальні мережі” був уведений до наукового обігу в 1954 році соціологом Джеймсом Барнсом<sup>4</sup>. “Попередником” поняття сучасних соціальних мереж можна вважати поняття “Virtual Community” (віртуальне, або мережеве суспільство), яке запропонував Г. Рейнгольд: “Віртуальні співтовариства є соціальними об’єднаннями, які виростають з Мережі, коли група людей підтримує відкрите обговорення достатньо довго і людяно, для того щоб сформувати мережу особистих відносин у кіберпросторі”<sup>5</sup>.

Соціальна мережа сьогодні стала платформою для отримання інформації, комунікації, об’єднання людей, які географічно знаходяться на великій відстані один від одного, але мають спільні інтереси чи погляди.

За оцінками фахівців, що досліджують зміни розвитку інформаційно-комунікативних технологій та їх використання, на початку 2020 року більше 4,5 мільярда людей використовували Інтернет, а користувачів соціальних мереж становить понад 3,8 мільярда й до середини цього року були прогнози щодо їх збільшення. До того ж, соціальні обмеження з приводу COVID-19 стимулювали як зростання кількості користувачів, так і інтенсивності використання мереж для спілкування. Лідером соціальних мереж нині є Facebook, ця платформа, за даними експертів, об’єднує понад 2,5 мільярди активних користувачів<sup>6</sup>. Науковці відмічають, що аудиторія цієї мережі

<sup>1</sup> Априянц, К.В. (2014). “Твиттер-революции”: микроблоги как инструмент выражения протестных настроений гражданского общества. *Вестник Воронежского государственного университета. Серия: Филология. Журналистика*, 1, 120.

<sup>2</sup> Хома, Н. (2014). Роль соціальних мереж в координації протестних акцій. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*, 15, 68.

<sup>3</sup> Хома, Н. (2014). Роль соціальних мереж в координації протестних акцій. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*, 15, 68-69.

<sup>4</sup> Данько, Ю. (2012). Соціальні мережі як форма сучасної комунікації: плюси та мінуси. *Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки*, 2, 180.

<sup>5</sup> Цит. за: Данько, Ю. (2012). Соціальні мережі як форма сучасної комунікації: плюси та мінуси. *Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки*, 2, 180.

<sup>6</sup> Digital 2020 Global Overview. <<https://wearesocial-net.s3.amazonaws.com/uk/wp-content/uploads/sites/2/2020/01/11-Social-Platform-Ranking-%E2%80%93-DataReportal-Digital-2020-Global-Digital-Overview-Slide-95.png>>.

є “інтелектуальною та політично небайдужою”<sup>1</sup>. Twitter (340 мільйонів) за кількістю користувачів нині поступається Facebook<sup>2</sup>. Проте алгоритми роботи цих соціальних мереж мало чим відрізняються, якщо стають платформою для комунікації учасників протестних акцій. Цікаво, що виник термін “смартмоби” чи “розумний натовп” (Г. Рейнольд), яким назвалися “групи учасників масових заходів, які мають мобільні телефони та Інтернет.” Це “форма соціальної організації, що структурується самостійно за допомогою ефективного використання високих технологій... Смартмоб – це не звичайний натовп, це спільнота, яка поводить себе інтелектуально та раціонально...Взаємодія завдяки соціальній мережі дозволяє досягнути більшої соціальної організованості”<sup>3</sup>.

В. Бліхар, описуючи феномен Твітерної революції, відмічає ще одну особливість – впливовість у суспільстві. Про це свідчить їх блокування владою й наводить приклади Ірану, Туреччини, КНР, коли уряди перекривали доступи до соціальних мереж, зокрема до Twitter у період протестних подій<sup>4</sup>.

Загалом оцінка соціальних мереж як учасника протестних акцій у науковому середовищі є неоднозначною. Погляди як зарубіжних, так і вітчизняних науковців щодо цього питання систематизує Н. Хома. Так, науковиця визначає скептичний підхід, зокрема згадує позицію Є. Морозова: “ті, хто вірить у всесилля мережі є кіберутопістами,... лібералізація не можлива тільки за наявності Інтернету та диванного революціонерства;...свобода інформації в Інтернеті не сприяє поваленню недемократичних режимів, а навпаки робить ці режими сильнішими”<sup>5</sup>.

Більшість вітчизняних науковців відмічають, що соціальні мережі не спричиняють соціально-політичні зміни, а передусім сприяють комунікації між учасниками протестних дій, комунікації між владою та суспільством.

Сучасні комунікативні технології дозволяють громадянам брати участь у формуванні “порядку денного”, доступу та обміну інформацією, що в цілому сприяє розвитку демократичної політичної культури та участі. Соціальні мережі надають можливість зворотнього зв’язку як між громадянами і політичною владою (персональні сторінки політиків чи сторінки політичних партій, громадських об’єднань тощо), що зменшує відстань між ними.

Серед особливостей соціальної мережі вітчизняні дослідники передусім відмічають їх комунікативний та інструментальний потенціал. Також фахівці звертають увагу на те, що через можливість обговорення актуальних проблем, їх коментування та дискусії у соціальних мережах можуть як посилювати, так і “гасити” протестні емоції та настрої. Комунікація у соціальних мережах актуалізує ще одну важливу проблему – розвиток демократичної політичної культури суспільства, культури діалогу та дискусії, що зокрема проявляється у коментарях та спілкуванні у мережі. Відзначимо, що нині розробляються певні рекомендації та програми щодо формування такої культури, особливо у молоді. Також з’являються нові терміни для вивчення культури віртуального спілкування. Зокрема, до сучасного дискурсу увійшло поняття мережевого етикету або Нетикету (“netiquette”; від англ. network etiquette), що позначає “правила поведінки, спілкування, традицій у мережі Інтернет”<sup>6</sup>.

Ще один вимір скептичного ставлення до соціальних мереж пов’язаний із проблемою достовірної інформації, що розповсюджується у них та можливістю маніпулювати свідомістю громадян. Погоджуємося із Н. Хомаю, що “інформація з Інтернету є “нефільтрованою”... Відповідно, фундаментальною проблемою інформаційного вибуху, спричиненого Інтернетом, є: чи ми будемо краще поінформовані чи лише більше збентежені? Якщо у традиційних ЗМІ для зниження маніпулятивного впливу ЗМІ на прийняття політичних рішень дієвими засобами поруч із правовим

<sup>1</sup> Кухар, В. (2013). Фейсбук, протести и революция: что дальше? *Українська правда*. <<https://www.pravda.com.ua/rus/articles/2013/05/6/6989146/>>

<sup>2</sup> Digital 2020 Global Overview. <<https://wearesocial-net.s3.amazonaws.com/uk/wp-content/uploads/sites/2/2020/01/11-Social-Platform-Ranking-%E2%80%93-DataReportal-Digital-2020-Global-Digital-Overview-Slide-95.png>>.

<sup>3</sup> Цит. за: Априянц, К.В. (2014). “Твітер-революції”: мікроблоги як інструмент вираження протестних настроїв громадянського общества. *Вестник Воронежского государственного университета. Серия: Филология. Журналистика*, 1, 120.

<sup>4</sup> Бліхар, В. (2015). Твітерна революція. *Новітня політична лексика (неологізми, okazіоналізми та інші новотвори)*. Львів: Новий світ, 382.

<sup>5</sup> Хома, Н. (2014). Роль соціальних мереж в координації протестних акцій. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*, 15, 67.

<sup>6</sup> *Культура віртуального спілкування: методичні поради* (2014). Хмельницький, 4.

регулюванням є професійна етика та редакційна політика, то у е-комунікації, де кожен “сам собі журналіст”, питання етичності, достовірності поширеної інформації дуже болісне<sup>1</sup>. Варто зазначити, що в останні часи розробники та безпекові служби соціальних мереж, науковці й представники влади звертають увагу на питання щодо достовірності інформації, яку публікує користувач, та загалом культури спілкування у мережах.

Водночас, слухними вважаємо висновки науковиці, що “Хоча про роль Facebook, Twitter та Youtube у революційних подіях XXI ст. дослідники продовжують сперечатися... проте Twitter-революції засвідчують перехід до нової форми протестної активності, яка, можливо, стане домінуючою у XXI столітті”<sup>2</sup>.

Варто звернути увагу на те, що з розвитком інформаційно-комунікативних технологій змінюється й ставлення до них з боку споживачів як від певного “розважального” інструменту до інструменту впливу на владу. Так, можна побачити трансформацію ролі й функцій Інтернету й соціальних мереж під час революцій в Україні у 2004 та 2013-2014 роках. У часи Помаранчевої революції Інтернет виконував функцію отримання інформації для прихильників та противників протесту. За часів Революції Гідності, крім цієї, актуалізувалися комунікативна, мобілізаційна, організаційна та координуюча функції соціальних мереж.

Важливою вважаємо ще одну особливість соціальних мереж – здійснювати “вплив як у середині країни, так і на світову громадськість”<sup>3</sup>. Через соціальні мережі, які об’єднують людей із різних груп та країн, транслюється інформація, що сприяє відтворенню реальної картини політичного життя, політичних процесів й тому можна побачити й реакцію влади – їх обмеження чи блокування.

Погоджуємося з науковцями, що соціальні медіа й соціальні мережі здатні виконувати соціалізуючий вплив – зумовлюють форми сприйняття політичного життя й формують певний досвід та традиції політичної участі. За допомогою хештегів створюються певні змістові акценти, навколо яких нашаровується різна інформація, що визначає та формує “тренди” політичного мислення, свідомості, мови та в цілому політичного дискурсу. Публікації лідерів громадської думки у соціальних мережах впливають на формування громадської думки. Разом з тим не можна вважати, що соціальні мережі чи соціальні медіа зумовлюють масові протестні акції чи революції. Вони є одним із ресурсів, інструментів, які пов’язані з низкою чинників, що породжують протестні емоції, настрої та дії у суспільстві.

Підсумовуючи, можна зазначити, що феномен Твітерних революцій відтворює реальні зміни у засобах та змісті масової політичної активності в умовах демократичних перетворень та розвитку інформаційно-комунікативних технологій. Революції через соціальні мережі привертають увагу сучасних науковців та мають певний резонанс у визначенні їх особливостей та ролі. Соціальні мережі як “інструмент” та “учасник” Твітерних революцій мають досить широкий спектр функцій (інформативна, мобілізуюча, консолідує (фрагментуюча), організаційна, координуюча та інші) й впливу на реальну політичну свідомість, культуру та поведінку громадян. Твітерні революції, як і будь який інший феномен суспільно-політичного життя, має різні виміри та наслідки, які потребують подальших наукових розвідок.

## References:

1. Apriiantc, K.V. (2014). “Ttwitter-revoliucii”: mikroblogi kak instrument vyrazheniia protestnykh nastroenii grazhdansogo obshchestva [“Twitter revolutions”: microblogging as a tool for expressing the protest sentiments of the civil society]. *Vestnik Voronezhskogo gosudarstvennogo universiteta. Serija: Filologija. Zhurnalistika*. [Voronezh State University Bulletin. Series: Philology. Journalism], no 1, 118-121. [in Russian].
2. Blikhar, V. (2015). Tviterna revoliutsiia [Twitter revolution]. *Novitnia politychna leksyka (neolohizmy, okazionalizmy ta inshi novotvory)* [The latest political vocabulary (neologisms, occasionalisms and other neoplasms)].

<sup>1</sup> Хома, Н. (2014). Роль соціальних мереж в координації протестних акцій. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*, 15, 68.

<sup>2</sup> Хома, Н. (2014). Роль соціальних мереж в координації протестних акцій. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*, 15, 69.

<sup>3</sup> Хома, Н. (2014). Роль соціальних мереж в координації протестних акцій. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*, 15, 70.

- Lviv: New World. [in Ukrainian].
3. Danko, Yu. (2012). Sotsialni merezhi yak forma suchasnoi komunikatsii: pliusy ta minusy [Social networks as a form of modern communication: pros and cons]. *Suchasne suspilstvo: politychni nauky, sotsiologichni nauky, kulturolohichni nauky* [Modern society: political sciences, sociological sciences, culturological sciences], no 2, 179-184. [in Ukrainian].
  4. Khoma, N. (2014). Rol sotsialnykh merezh v koordynatsii protestnykh aksii [The role of social networks in coordinating protests]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Serii 22. Politychni nauky ta metodyka vykladannia sotsialno-politychnykh dystsyplyn* [Scientific journal of the Dragomanov National Pedagogical University. Series 22. Political science and methods of teaching socio-political disciplines], no 15, 66-72. [in Ukrainian].
  5. *Kultura virtualnogo spilkuvannia: metodychni porady* (2014) [Culture of virtual communication: methodical advices]. Khmelnytsky. [in Ukrainian].
  6. Kukhar, V. (2013). Feisbuk, protesty i revoliuciia: chto dalshe? [Facebook, protest and revolution: what's next?]. *Ukrainska pravda*. [in Ukrainian].
  7. Lozovanu, G. (2017). "Tvitler-revoliuciia" v Moldove: otcenka vosem let spustia [The Twitter Revolution in Moldova: An Assessment Eight Years Later]. *Digital Report*. <<https://digital.report/twitter-revolutsiya-v-moldove-otsenka-vosem-let-spustya/>>. (2020, July, 25). [in Russian].
  8. Ratke, A.E, Chernov, G.Iu. (2015). Tekhnologii "setevykh" revoliucii (Tvitler-, Feisbuk-revoliucii): kontent-analiz ispolzovaniia kliuchevykh poniatii [Technologies of "network" revolutions (Twitter-, Facebook-revolutions): content analysis of the use of key concepts] *Gosudarstvennoe i munitcipalnoe upravlenie v XXI veke: materialy Mezhdunarodnoi nauchno-prakticheskoi konferentsii* [State and Municipal Administration in the XXI Century: Materials of the International Scientific and Practical Conference]. Chelyabinsk, 169-174. [in Russian].
  9. *Digital 2020 Global Overview*. <<https://wearesocial.com/digital-2020>>. (2020, July, 25). [in English].